

Laadullisen tutkimuksen ja GIS:n risteyksessä

COPE, MEGHAN & SARAH ELWOOD (2009; toim.). *Qualitative GIS. A mixed methods approach*. 182 s. Sage Publications, Thousand Oaks.

Digitaalisen informaation aikakausi on merkinnyt paikkaan sidotun tiedon arvon tiedostamista. Paikkatieto- ja kaukokartoitusmenetelmät ovat lyhyessä ajassa kasvaneet ympäristön ja yhteiskunnan seurannan ja suunnittelun tärkeäksi työkaluksi. Osana informaatioyhteiskuntaa ne vaikuttavat ihmisten toimintaan ja ymmärryksen ympäröivästä maailmasta. Paikkatietojärjestelmien (GIS) soveltaminen on tarjonnut houkuttelevan alustan maantieteellisten ilmiöiden ja ongelmien tutkimiseen sekä kartografiseen esittämiseen. Paikkatietojärjestelmiä on kuitenkin myös kritisoitu. 1990-luvun puolivälissä lisääntynyt kritiikki kohdistui erityisesti paikkatietomenetelmin tehtävän asiantuntijalähtöisen analyysin kvantitatiivista ja positivistista luonnetta kohtaan. Ongelmaksi koettiin vaikeus sisällyttää järjestelmiin ei-kartografista maantieteellistä tietoa. Kritiikin seurauksena on syntynyt esimerkiksi feministisiä ja osallistavia tapoja tarkastella ja hyödyntää paikkatietojärjestelmiä.

Paikkatietojärjestelmien kohtaaman kritiikin voidaan nähdä viitoittaneen tietä myös kvalitatiivisen GIS:n syntymiselle. Yhdysvaltalaiset Meghan Cope ja Sarah Elwood käsittelevät aihetta toimittamassaan tervetulleessa teoksessa. Kyseessä on ensimmäinen yhteiskuntatieteellisesti suuntautunut artikkelikokoelma, joka kerää yksien kansien väliin kvalitatiivisia lähestymistapoja ja paikkatietojärjestelmiä yhdistävän tutkimuksen. Teos luo aiemmin ilmestyneitä kausijulkaisujen teemanumeroita täydellisemmän katsauksen aiheeseen. Se esittelee ennen kaikkea kehityksen alan tutkimukselle ja herättelee esimerkkejä tarjoten luomaan uusia ideoita paikkatietomenetelmiin tukeutuvan tutkimuksen saralla.

Kvalitatiivinen GIS voidaan toimittajien mukaan määrittellä sellaisiksi lähestymistavoiksi, joissa paikkatietojärjestelmien hyödyntäminen ja kvalitatiivinen tutkimus risteävät. Erilaisten tutkimusaineistojen ja tietämisen tapojen yhdistämisen tavoitteena on selittää, millä tavoin

maantieteellinen tieto, mallit, riippuvuussuhteet ja vuorovaikutus ovat rakentuneet, ja minkälaisia yhteiskunnallisia ja poliittisia vaikutuksia tällä on. Kvalitatiivinen GIS ei siten tarkoita pelkkää laadullisen tiedon lisäämistä perinteisiin kvantitatiivisiin tutkimuksiin. Pyrkimyksenä on ennemminkin luoda uudenlaista yhteiskunnallista tietämystä ja selittää yhteiskunnallisia prosesseja aiempaa syvällisemmin.

Yksi teoksen tärkeistä lähtökohdista on moninaisia metodeja yhdistävä lähestymistapa (*Mixed methods approach*). Maantieteelle tunnusomaisessa holistisessa tutkimusasetelmassa fyysisen ympäristön ja ihmis-toiminnan prosessit kulkevat rinnakkain. Holististen ilmiöiden ymmärtämiseksi teos opastaa yhdistämään ja sekoittamaan moninaisia tutkimusmetodeja. Näin voidaan kietoa toisiinsa erilaisia menetelmiä, jotka täydentävät toisiaan sekä tuovat esiin erilaisen totuuden ja syventävät siten käsitystä monitahoisista ilmiöistä ja prosesseista. Cope ja Elwood puhuvat ”hybridistä epistemologiasta”, joka saattaa edistää näiden monitahoisten ilmiöiden ymmärrystä ja selittämistä.

Teos on johdannon lisäksi jaettu kolmeen osioon, jotka käsittelevät kvalitatiivisen GIS:n avulla tuotettuja representaatioita, tutkimuksellisia interventioita ja innovaatioita sekä kvalitatiivisen GIS:n teoriaa. Osallistuvan, feministisen, kriittisen ja kvalitatiivisen GIS:n parissa työskentelevät maantieteilijät ovat kirjoittaneet jokaiseen osioon mielenkiintoisia artikkeleita. Kirjoittajajoukko on melko suppea ja teoksen rakenne siksi yhtenäinen. Heikkoutena todettakoon, että kirjoittajat tulevat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta Pohjois-Amerikasta. Tämä kaivattua teoksen alueellista näkökulmaa ja johtaa samojen tapaus tutkimusten toistumiseen esimerkeissä. Kvalitatiivista GIS:ia sovelletaan aktiivisesti myös Euroopassa ja kehittyvissä maissa, joita teoksessa edustaa vain osallistuvaa tutkimusta kehitysmaissa tehnyt Alankomaissa työskentelevä Giacomo Rambaldi.

Kvalitatiivisen GIS:n avulla tuotettuja representaatioita käsittelevässä osiossa kirjoittajat esittelevät tapoja hyödyntää paikkatietojärjestelmiä uudenlaisten kartta-

representaatioiden tuotannossa. Kartoissa yhdistetään kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tiedon visualisoinnin tapoja. Avainteemoja ovat paikallisten yhteisöjen jokapäiväisten kokemusten ja havaintojen kuvaaminen, fyysisen ja sosiaalisen ympäristön muodostaman kokonaisuuden kokonaisvaltaisempi ymmärtäminen sekä paikallisyhteisöjen legitimoitua vahvistaminen osallistumisen kautta syntyvien representaatioiden voimin. Esimerkkeinä mainitaan ruohonjuuritason kansalaistoiminta aluekehityksessä Chicagossa (Elwood) sekä paikallisväestön tiedon kartoitusta kehitysmaiden maanhallintaprosesseissa (Jon Corbett ja Rambaldi). Heikommin kokonaisuuteen istuu Nadine Schuurmanin kirjoitus aineistojen metatietokuvailujen ulottamisesta laadullisiin ominaisuuksiin.

Interventoiden ja innovaatioiden osalta teoksessa käsitellään uudenlaisia analyysitekniikoita, joita on kehittynyt laadullisen tutkimuksen ja paikkatietojärjestelmien risteysinä. LaDona Knigge ja Cope kirjoittavat mielenkiintoisessa artikkelissaan moninaisia metodeja yhdistävästä tutkimuksesta, jossa kartografinen esittäminen kytkeytyy etnografiaan. Buffalossa Yhdysvalloissa tyhjiille tonteille syntyneiden kaupunkipuutarhojen merkitystä käsittelevässä tutkimuksessa virallinen paikkatieto ja sen visualisointi yhdistyvät laajaan etnografiseen aineistoon ja tavoittavat kiinnostavalla tavalla paikallisen yhteisön näkökulman kaupunkikehitykseen. Jin-Kyu Jung esittelee kysymyksiä herättävän esimerkin kvantitatiivisen paikkatiedon ja laadullisen analyysin integroinnista. Tavoitteena on ”kvalitatiivisen tiedon kvantifioinnin” sijaan aidosti yhdistää aineistoja ja menetelmiä. Aihetta käsitellään harmillisen suppeasti. Jäinkin pohtimaan käytännön toimivuuden lisäksi laadullisten representaatioiden valintaan ja skaalaan liittyviä haasteita.

Teoksen viimeisen osion artikkelit ammentavat kriittisesti aikaisemmista esimerkeistä. Stuart Aitken ja Jim Craine käsittelevät uutta teoreettista avausta paikkatieto-

järjestelmien avulla tuotettujen representaatioiden tulkintaan. Sosiaalisina konstruktioina karttavisualisoinnit aktivoivat myös kartoja katsovan ihmisen tunteita. Tämä tulisi kirjoittajien mielestä ottaa huomioon karttojen tulkinnassa. Matthew Wilson ehdottaa ansiokkaassa kirjoituksessaan kvalitatiivisen GIS:n kriittiseen tarkasteluun genealogista kytköstä aiempiin debatteihin. Hän näkee kvalitatiivisessa GIS:ssä visuaalisen metaforan meksikolaisyyntyisen taitelijan Enrique Chagoyan moderneihin töihin, jotka yhdistävät rohkeasti ristiriitaisiakin kulttuurisia elementtejä. Kvalitatiivisen GIS:n parissa muodostetaan hänen mukaansa niihin verrattavia tilan representaatioita, jotka kyseenalaistavat perinteisen ymmärryksen paikkatietojärjestelmistä ja muodostavat uusia representaation käytäntöjä. Teoksen lopussa toimittajat korostavat, että kvalitatiivinen GIS on enemmän kuin pelkkä työkalu. Se on sekä käytäntö että metodi ja mahdollistaa siksi uusien menetelmien kehittämisen yhteiskunnalliseen tutkimukseen.

Suosittelen teosta laadullisen tiedon ja paikkatietomenetelmien yhdistämisestä kiinnostuneille tutkijoille tai maisteritason opiskelijoille. Kirjoittajat esittävät mielenkiintoisia esimerkkejä kvalitatiivisen GIS:n alalta, ja teos sisältää runsaasti hedelmällisiä lähdevinkkejä tarkemman tarkastelun tueksi. Teos tarjoaa antoisaa luettavaa myös lukijalle, jolle aihepiiri on jo tuttu tuoden kattavaa teoreettista tarkastelua ja pohdintaa kvalitatiivisen GIS:n ympärille. Artikkelit herättelevät pohtimaan kriittisesti kvalitatiivisen GIS:n vahvuuksia ja mahdollisuuksia. Tieteenfilosofisella tasolla tarkastelu voisi mennä pidemmällekin, ja pohdittavaksi jää esimerkiksi paikkatietomenetelmiä yhdistävän laadullisen tutkimuksen tarve, tai mahdollisuus, tukeutua useisiin epistemologisiin näkemyksiin.

NORA FAGERHOLM
Maantiiteen laitos,
Turun yliopisto